

Společná tisková zpráva

Ministerstvo průmyslu v klimaticko-energetickém plánu ignoruje potenciál obnovitelných zdrojů, průmyslu i obcí. A paroduje veřejnou konzultaci

čtvrtek 3. ledna 2019

Nevyužitý potenciál domácích čistých obnovitelných zdrojů energie, přehnaně optimistické plány na nové jaderné reaktory a absence účinných řešení pro snižování spotřeby fosilních paliv a modernizaci energetiky. Tak lze vystihnout návrh Národního integrovaného energetického a klimatického plánu ČR (NEKP), který předložila 21. prosince ministryně průmyslu a obchodu Marta Nováková ostatním ministerstvům a veřejnosti [1].

Konzultace s občany je navíc pouhou parodií skutečného zapojení veřejnosti. Předkládání návrhů je přitom významným milníkem evropské klimatické a energetické politiky. Členské státy nemají sdílet jen cíle, ale i konkrétní plány, jak modernizovat evropskou energetiku a srazit emise skleníkových plynů [2].

V kontextu nedávných závěrů klimatické konference v Katovicích a evropského návrhu dekarbonizace k roku 2050 působí český přístup jako zpátečnický, bez ambicí a přehledu o reálných možnostech současné energetiky. Cílem NEKP má být například pokrytí 20,8 % spotřeby energie obnovitelnými zdroji. Tento cíl je ovšem vypočten chybně, protože byla použita metoda výpočtu cíle pro rok 2020, zatímco pro rok 2030 je výpočet jiný a vychází na 24 % [3]. Ministerstvem navržený nízký cíl a stávající přístup “ani o promile více a co nejpomaleji” by fakticky způsobil prodloužení stagnace rozvoje OZE. Navíc neodpovídá ani současnému potenciálu ve výrobě obnovitelné elektřiny a tepla, který je zhruba 22 až 28 % (v závislosti na rozsahu očekávané spotřeby energie v roce 2030), i bez započtení nástupu pokročilých biopaliv a dalších nových technologií v dopravě [4].

Zcela markantní vliv nízkého cíle se konkrétně projevuje v plánech na výrobu čisté elektřiny. Návrh NEKP předpokládá, že se v roce 2030 vyrobí z OZE pouze 10,6 TWh elektřiny. Přitom v roce 2017 jsme vyrobili již 9,6 TWh a Státní energetická koncepce ČR schválená na začátku roku 2015 počítá s výrobou 15,1 TWh v roce 2030 [5]. Skutečný potenciál je však ještě vyšší. Nedávné propočty firem z oboru OZE ukazují, že v roce 2030 můžeme vyrobit 20 TWh [6]. Propočty společnosti ČEZ ukazují, že pokud stanovíme cíl na úrovni minimálně 24 %, můžeme vyrobit dokonce až 22 TWh [7].

Česká republika má tedy daleko větší možnosti snížit emise skleníkových plynů a přispět k nutnému udržení změny klimatu na relativně bezpečné úrovni, než tvrdí Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO). Ministryně průmyslu a obchodu Marta Nováková tak zbytečně podceňuje

možnosti a schopnosti domácího energetického, strojírenského či stavebního průmyslu, který by profitoval z výroby a stavby obnovitelných zdrojů [8]. Podceňuje i schopnosti obcí, které by těžily z posílení energetické soběstačnosti a vlastní výroby energie [9]. Naopak bez ohledu na bezpečnostní, ekonomická, ekologická a další rizika plánuje ministryně směřovat nejvíc peněz k zahraničním jaderným firmám.

Ministerstvo průmyslu navíc místo opravdového zapojení veřejnosti do přípravy - která je povinnou součástí přípravy NEKP - připravilo parodii tohoto procesu [10]. Plán zveřejnilo na webových stránkách v sekci Energetika (na úvodní stránce však veřejnost odkaz nenajde a i v příslušné sekci je nelogicky schován, ač jinak se řadí příspěvky podle data) [11], a to těsně před vánočními svátky 21. prosince 2018 večer. Žádné další upozornění (kromě tiskové zprávy, která ovšem neobsahovala ani odkaz na dokument na webu) na možnost připomínkovat třistastránkový dokument občané nedostali.

Pozitivem NEKP je, že navzdory slabému cíli pro OZE navrhuje pokračovat v jasné orientaci státu na útlum spalování uhlí a snižování emisí skleníkových plynů, hlavní příčiny změny klimatu. V praxi se ovšem snižování spotřeby uhlí pro nízkoučinnou výrobu elektřiny [12] a lokální vytápění domácností [13] zatím nedaří, přestože je to cílem (a předmětem konkrétních úkolů) před čtyřmi lety schválené Státní energetické koncepce ČR. NEKP nepřináší konkrétní řešení jak prosadit plnění úkolů energetické koncepce v této oblasti. Pouze počítá s tím, že budou uzavírány uhelné elektrárny a domácnosti budou přecházet na čistší paliva.

Hnutí DUHA, Calla, Glopolis, Centrum pro dopravu a energetiku a celá asociace ekologických organizací Zelený kruh proto navrhuje, aby MPO doplnilo do NEKP tyto konkrétní změny a úkoly:

- zvýšit cíl pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů na správně vypočtenou a zároveň realistickou hodnotu minimálně 24 % (a pojímat ji opravu jako minimální s cílem naplnit vždy skutečný potenciál, který díky technologickému vývoji dál poroste) a nastavit stabilní rozumnou provozní podporu motivující k výstavbě všech druhů obnovitelných zdrojů (speciálně pak pro občanské a obecní projekty);
- zvýšit sazbu energetické daně z uhlí tak, aby motivovala k opouštění uhlí v domácnostech, a využití výnosů daně a dalších prostředků pro zajištění sociálně únosného přechodu domácností na čistá paliva;
- zakázat výjimky z limitů pro znečištění ovzduší uhelnými elektrárnami a povinnosti splnit minimální účinnost výroby energie z uhlí, stanovit termín ukončení provozu kondenzačních uhelných elektráren v ČR;
- provést v souladu s platnou Státní energetickou koncepcí ČR (bod 6.6.) reformu firmy ČEZ, která zajistí důslednou ochranu veřejného zájmu na ochraně životního prostředí i lidského zdraví a naplňování strategických dokumentů státu při rozhodování této majoritně státní společnosti;
- zvýšit nařízením vlády sazbu poplatků z vytěženého hnědého uhlí na minimálně 10 % tržní ceny tak, aby stát získával alespoň trochu spravedlivější podíl na zisku z těžby svého nerostného bohatství a mohl jej investovat do modernizace energetiky a vytápění v krajích historicky postižených těžbou uhlí;

- změnit vládní výbor a zmocněnce pro jadernou energetiku na výbor i zmocněnce pro energetickou budoucnost a zahrnout do jeho cílů hlavně energetickou efektivitu, obnovitelné zdroje energie a snižování emisí skleníkových plynů.

Připomínkovat tento zásadní strategický dokument mohou občané do 11. ledna. Zároveň se k jeho obsahu budou vyjadřovat ostatní ministerstva a po projednání vládou také Evropská komise. Tu bude zejména zajímat, zda ČR hodlá adekvátně přispět ke schváleným společným cílům Unie v ochraně klimatu a energetice pro příští desetiletí. Během roku by ČR měla ještě zajistit projednání plánu se sousedními zeměmi. Hotový a předložený má být do konce roku 2019.

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA, řekl:

“Nízký cíl pro rozvoj výroby energie z obnovitelných zdrojů je pokračováním dosavadní politiky státu, která potlačuje jejich rozvoj a poškozuje tak politiku ochrany klimatu, průmysl, obce i lidi. Za každým procentem, o něž tento cíl zaostává za naším potenciálem OZE, je třeba vidět nevyrobené listy větrných elektráren, nepostavené bioplynové stanice na odpad, střechy škol bez solárních elektráren a tuny prachu, které musíme dýchat ze spáleného uhlí. Přesto je dobře, že český klimaticko-energetický plán fakticky počítá se zavíráním uhelných elektráren a opouštěním uhlí domácnostmi. Nepřináší však praktická řešení, která by to zajistila. Je třeba změnit zákony tak, aby se obnovitelné zdroje rozvíjely a uhelné elektrárny zavíraly.”

Edvard Sequens, energetický konzultant sdružení Calla, řekl:

“Nereálně optimistické předpoklady české energetické koncepce o třech až čtyřech nových jaderných reaktorech do roku 2040 vedly prakticky již nyní ke stagnaci odvětví obnovitelných zdrojů a k nárůstu spotřeby energie namísto jejího poklesu. Bez zásadní změny se tak i cíle v představeném energeticko-klimatickém plánu stanou jen čísly na papíře. Namísto vládního výboru a zmocněnce pro jadernou energetiku potřebujeme zmocněnce pro naši energetickou budoucnost.”

Daniel Vondrouš, ředitel Zeleného kruhu, řekl:

“Vedení ministerstva průmyslu patrně nevěří ve schopnosti vlastních úředníků. Jinak by se tolik nesnažilo vyhnout se povinné veřejné konzultaci tím, že ji skrývá za vánoční svátky a novoroční dovolené.”

Kontakty:

Jiří Koželouh, programový ředitel Hnutí DUHA, 723 559 495, jiri.kozelouh@hnutiduha.cz

Edvard Sequens, energetický konzultant Calla, 602 282 399, edvard.sequens@calla.cz

Daniel Vondrouš, ředitel Zeleného kruhu, 724 215 068, daniel.vondrous@zelenykruh.cz

Jan Piňos, média a komunikace Hnutí DUHA, 731 465 279, jan.pinos@hnutiduha.cz

Poznámky:

[1] https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/2018/12/Navrh-vnitrostatniho-planu-v-oblasti-energetiky-a-klimatu-_prosinec-2018_.docx

[2] Členské státy EU návrhy NEKP aktuálně zveřejňují na základě Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018, o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu, které si společně dohodly. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0001.01.CES&toc=OJ:L:2018:328:TOC

[3] EU si schválila společný cíl vyrábět v roce 2030 nejméně 32 % energie z obnovitelných zdrojů. Metoda, kterou pravděpodobně Evropská komise použije pro ověření kompatibility národních cílů se společným celounijním 32% cílem bude výpočet založený na čtyřfaktorovém benchmarkingu. Akademická pracoviště, která se dlouhodobě podílí na modelování pro Evropskou komisi, již první neoficiální propočty cílů pro jednotlivé členské státy metodou čtyřfaktorového benchmarkingu provedla. Výsledky nebyly dosud publikovány, ale česká Komora OZE je v kontaktu s experty těchto akademických pracovišť a v předstihu upozorňuje, že považuje za racionální kalkulovat s cílem nad úrovní 24% podílu OZE na hrubé domácí spotřebě energie v r. 2030.

[4] <https://www.komoraoze.cz/?fullpage=1&clanek=125>

[5] <https://www.mpo.cz/assets/dokumenty/52841/60959/636207/priloha006.pdf> (str. 110, tab. 7)

[6] http://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2018/12/hd_-_infolist_obnovitelna_budoucnost_ceskych_zemi.pdf

[7] https://eu.eventscloud.com/file_uploads/50f8cb6c8801b595a3012aa8f2b1c661_3_Vondruskova_CEZ.pdf

[8] Například ve výrobě a instalaci větrných elektráren může pracovat minimálně 2 426 lidí v roce 2030 a 5 583 v roce 2050, pokud stát obnoví přiměřenou podporu zejména pro obecní a občanské větrné elektrárny a podpoří průmysl vyrábějící čisté technologie. To je jen o něco méně, než zaměstnává pivovarnictví. Spočítala to studie připravená experty ze společnosti SEVEN pro odbory energetiků, podnikatele v oboru a Hnutí DUHA. http://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2016/08/studie_pracovni_mista_z_vetrnych_elektraren_final.pdf

[9] http://www.hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2017/11/infolist_o_komunitnich_obnovitelnych_zdrojich.pdf

[10] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu v článku 10 požaduje: „Každý členský stát zajistí, že je veřejnosti poskytnuta včasná a účinná příležitost podílet se na přípravě návrhu integrovaného vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu” a dále: “Každý členský stát zajistí, že je informována veřejnost. Každý členský stát stanoví přiměřené časové lhůty, které veřejnosti poskytnou dostatek času, aby se informovala, zapojila a vyjádřila své názory.”

[11] <https://www.mpo.cz/cz/energetika/strategicke-a-koncepcni-dokumenty/navrh-vnitrostatniho-planu-v-oblasti-energetiky-a-klimatu-ceske-republiky--242761/>

[12] V platné SEK ČR se hned na šesti místech píše, že stát má znevýhodnit samostatnou výrobu elektřiny z hnědého uhlí v obřích elektrárnách (s obvyklou účinností 30 - 40 %) a přednost ve využívání uhlí má dostat kombinovaná výroba elektřiny a tepla v teplárnách (s obvyklou účinností přes 60 %). Přes jasnou většinu poslanců, kterou minulá vláda měla, tento úkol nesplnila. Nedokázala prosadit novelu zákona o hospodaření energií, která měla *“Zajistit co nejrychlejší zavedení malusů pro nízkoúčinně kondenzačně vyrobenou elektřinu z uhlí”* (úkol 6.1.c, termín 31.12.2015), ani žádné jiné podobné opatření.

[13] Státní energetická koncepce ČR, část 5.4 (Výroba a dodávka tepla), hlavní cíl D.1., říká: *Dlouhodobě udržet co největší ekonomicky udržitelný rozsah soustav zásobování teplem s ohledem na jejich konkurenceschopnost a zajistit srovnání ekonomických podmínek centralizovaných a decentralizovaných zdrojů tepla při úhradě emisí a dalších externalit (uhlíková daň, povolenky, emise). Podporovat vysoce účinnou kogenerační výrobu zejména u tepláren na hnědé uhlí.*

Také Politika ochrany klimatu v ČR, kap. 8. (Souhrnný přehled politik a opatření), část A. (Průřezové politiky a opatření), uvádí opatření 1A): *Zdanění emisí mimo EU ETS (zavedení uhlíkové daně), Gesce a spolugesce: MF, MŽP a MPO, Termín: analýza do 30. 12. 2016, implementace 2018.*

Také se zatím nepovedlo *“Omezit sortiment paliv využitelných v malých spalovacích stacionárních zdrojích”* (úkol 6.1.g v SEK ČR) ani Opatření 5C) v rámci POK ČR: *Omezení dostupnosti spalovacích stacionárních zdrojů o jmenovitém tepelném příkonu nižším než 300 kW určených ke spalování uhlí (opatření DB 10 NPSE), Gesce a spolugesce: MŽP a MPO, Termín: 31. 12. 2018 (zpracování analýzy dalších možností omezení spotřeby hnědého uhlí ve spalovacích zdrojích do 300 kW), 1. 1. 2025 zákaz prodeje kotlů o jmenovitém tepelném příkonu nižším než 300 kW určených ke spalování uhlí (Novela zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší).*